



west-vlaanderen
de gedreven provincie

KLIMAAT vriendelijk robuust

WEST-VLAANDEREN

Boodschap van Carl Decaluwé
Gouverneur van West-Vlaanderen
Najaar 2020

ER IS EEN PROBLEEM

De vele regens zorgen voor vruchtbare akkers, welig tierend groen en vooral voor water. Het regent hier voldoende om tegemoet te komen aan onze volledige waterbehoefte. De laatste vijf jaar zijn wereldwijd de warmste sinds de start van de waarnemingen. De zomer kwam dit jaar al in april en zorgde in mei reeds voor verzengende droogte. De lange zomerdroogtes zetten het wateraanbod onder druk. De droogtes zijn nefast voor de landbouw en de natuur. De regen valt vooral in de winter en zorgt dan wel eens voor waterlast. Het water krijgt te weinig de kans om in de bodem te sijpelen en wordt in veel gevallen afgevoerd naar zee. Er is een probleem.

Het aantal hittegolven neemt toe en de zomerhitte is intenser. Meer mensen gebruiken airco om af te koelen. Om die airco te laten werken, is energie nodig. Als die vandaag vooral van fossiele brandstoffen komt, heeft die afkoeling een negatieve kant. Er wordt meer CO₂ de atmosfeer ingepompt. Er is een probleem.

Groenland heeft al 200 miljard ton ijsmassa verloren. Het ijs blijft verder smelten. Op de lange

termijn zijn de ijskappen op Groenland en West-Antarctica niet meer te redden, net als vrijwel alle gletsjers. De wereldwijde temperatuurstijging is vooral het gevolg van de verhoogde CO₂-uitstoot door de mens. Als deze hoge CO₂-emissies blijven en het smelten en afbreken van ijs aan de randen van de grote ijskappen verder worden versneld, komen we op het meest ongunstige scenario van een zeespiegelstijging van 3 meter in 2100, hier inbegrepen een pechmarge. Er is een probleem.

Deze gegevens zijn gestaafd door pakken wetenschappelijk onderzoek. De opwarming van de aarde is iets wat gebeurt en wat ons overkomt. De feitelijke aspecten zijn wetenschappelijk gezien helder, zonder bagatellisering en zonder overdrijving. In dit discours heeft zwartepieten geen zin. Er is een probleem.

"Over de klimaatontwrichting lijken de meningen te verschillen. In werkelijkheid is er een enorme consensus. Bijna 90 % van de wereldbevolking beseft dat de opwarming van de aarde is veroorzaakt door ons, mensen."

KLIMAATKENNIS

Er is ook onverschilligheid. Die lijkt wreed maar maskeert een diepe angst. Waarom leggen we onze zonnepanelen op ons dak uit als een slimme investering, terwijl we ons vooral zorgen maken over de uitstoot van broeikasgassen?

Wie het klimaat allemaal niet interesseert en gelaten blijft, kan meer schade aan de planeet toebrengen dan een klimaatcynicus. Er is nood aan meer klimaatgeletterdheid. De klimaatontwrichting heeft een grote mate van onvoorspelbaarheid. Die ontstaat in belangrijke mate door onwetendheid, uit een tekort aan kennis en aan inzicht in oorzaken en gevolgen.

De klimaatontwrichting is een ingrijpend en urgent probleem. De klimaatontwrichting beïnvloedt alles, niet alleen weerpatronen, ecosystemen, ijsplaten, eilanden, kustlijnen en steden over de hele wereld, maar ook de drinkwatervoorziening en de gezondheid, veiligheid en geborgenheid van de huidige en komende generaties.

De West-Vlaamse uitdagingen

Specifiek voor West-Vlaanderen zijn er bijzondere uitdagingen door de dreiging van de stijgende zeespiegel en de impact van de weersverandering op de landbouw, met wateroverlast en de gevolgen van de langdurige droogteperiodes.

Eén derde van West-Vlaanderen is poldergebied: vlak, landelijk en doorkruist door een netwerk van kleine waterlopen, sloten en grachten. Een zeespiegelstijging bedreigt de polders met versnelde verzilting. Ook lange droogte verzilt de waterlopen in de polders.

DE ENERGIETRANSITIE

Decennia aan klimaatcommunicatie zorgt voor een afdruk van horrorscenario's in onze hersenen. Als we aan klimaatverandering denken, kunnen we alleen negatieve beelden en gevoelens oproepen. Fossiele brandstoffen hebben ons ver gebracht, maar nu is het hoogtijd om die hulpmotor af te koppelen. Nu moeten we investeren in groene industrie en schone energie. Die energietransitie is de overgang naar een situatie waarin de energievoorziening structureel anders van aard en vorm is dan

het huidige energiesysteem. De energietransitie is onomkeerbaar ingezet door nationale, Europese en internationale politieke beslissingen. De uitdaging is enorm. Een versnelling van de overgang schone energie moet het vooral hebben van wetenschap en technologie. De overheid heeft een cruciale, stuwende functie.

KLIMAATRECHT-VAARDIGHEID

Klimaatbeleid is pas doelmatig als het massaal en grootschalig is. Iedereen moet de opgelegde beleidsmaatregelen ook kunnen betalen. Het klimaatbeleid loopt het risico te falen indien een aanzienlijk deel van de bevolking er niet kan aan deelnemen of de verandering niet kan betalen. Niet iedereen kan een oude dieselwagen inruilen voor een zuiniger exemplaar. Klimaatrechtvaardigheid is een essentiële component van het fundamentele gelijkheidsbegrip. Er bestaan ruime socio-economische kennis en wetenschappelijke inzichten. Ook is er onder ons voldoende schranderheid en gedragen empathie om klimaatrechtvaardigheid en de urgentie van het klimaatbeleid aan elkaar te koppelen.

Er valt veel te zeggen over klimaat. Heel veel zelfs. En het is ook complex. Het belangt veel en iedereen aan. Mijn rede over klimaat anticipeert vooral op wat de wetenschappelijke inzichten en de vooruitgang en techniek ons bieden voor de noodzakelijke omslag naar klimaatneutraal leven. Welzijn en levenskwaliteit is het meest essentiële goed. Naast veel informatie en visie hebben we vooral de moed nodig om tot een wereld te komen waarnaar we allemaal verlangen. Het gaat om de moed om de klimaatproblemen waar we voor staan met wortel en al uit te roeien. We kunnen het niet maken dat de komende generaties ons met recht en reden verwijten dat we niet naar onze beste wetenschappelijke kennis hebben gehandeld. Het klimaatsysteem reageert traag. We overzien pas rijkelijk laat de consequenties van onze acties. Dat draagt verder bij aan het risico. Onzekerheden maken risico's eerder groter.

WEST-VLAAMSE VLINDEREFFECTEN

Op wereldschaal, betekenen wij, West-Vlamingen, niet veel naar impact. Toch kunnen kleine zaken



grote effecten op gang brengen. Een vlinder kan met één enkele vleugelbeweging een luchtwerveling veroorzaken die elders in de wereld tot een orkaan leidt. Een metafoor om te zeggen dat een kleine verandering of onregelmatigheid zich kan ontwikkelen tot een groot effect. In het klimaatverhaal zijn ongetwijfeld West-Vlaamse vlindereffecten mogelijk.

Als bescherming tegen de gevolgen van klimaatverandering is zowel mitigatie als adaptatie nodig. Ingrijpen is de emissies van de broeikasgassen beperken. Adaptatie is ook anticiperen op te verwachten veranderingen zoals de zeespiegelstijging.

Er zijn oplossingen om de CO₂-uitstoot tegen te gaan. De

technologieën en strategieën die de fossiele brandstoffen verdringen, bestaan reeds. De transitie naar schone energie is volop gaande. Een transitie kan pas succesvol zijn wanneer de vervangende techniek gebruiksklaar is als voorwaardige of zelf superieure vervanger. Er zijn massale investeringen nodig om een klimaatramp te voorkomen. De klimaatlijstjes hebben enkel zin als er een klimaatvriendelijk alternatief is voor de verwarming en koeling van woningen en om op een praktische manier naar het werk te gaan. We moeten meer ambiëren dan enkel economische groei.

DE BURGEMEESTERS-CONVENANTEN.

De Europese Green Deal is het startpunt voor alle klimaatinitiatieven waarmee de Europese Commissie de komende jaren komt. Europa wenst tegen 2050 klimaatneutraal te zijn en kijkt hiervoor ook naar de lokale besturen. Lokale besturen zijn goed geplaatst om klimaatactie te ondernemen. Het is motiverend dat het beleid gelooft in de lokale kracht, maar lokale besturen kunnen het klimaat niet alleen



redden. Lokale besturen zijn goed geplaatst om zelf te oordelen wat de beste maatregelen voor hun gemeente zijn en wat impact heeft. In zijn klimaatplan formuleert Vlaams minister Somers concrete doelstellingen rond drie grote werven: vergroening, renovatie en deelmobiliteit. Zo wenst de minister onder andere dat lokale besturen tegen 2030 één boom per Vlaming planten en heel wat extra laadpalen voor elektrische wagens installeren. Zijn doel is om zoveel mogelijk lokale besturen te overtuigen de ambitieuze doelstelling van 40 % CO₂-reductie, zoals voorzien in de Burgemeestersconvenanten 2030, te onderschrijven. Er is nog werk aan de winkel met de Burgemeestersconvenanten.



BOMEN

Bomen zijn krachtige CO₂-stofzuigers. Ze halen een derde van de menselijke uitstoot weer uit de atmosfeer. Om de klimaatverandering te helpen temperen en bossen veerkrachtiger te maken, moeten we ze klimaat-slim beheren, bossen herstellen en bomen planten. Momenteel loopt een openbare raadpleging van de Europese Commissie over 'geïmporteerde ontbossing'. WWF onderzocht en concludeerde dat maar liefst 4,2 miljoen hectare - of 1,4 keer de oppervlakte van België - landbouwgebied wordt geëxploiteerd in landen waar de tropische bossen met hoge snelheid worden vernietigd, specifiek om grondstoffen te produceren die wij in België importeren.

NATUURBEHEER

Als we niets doen, komen er almaar meer extremere zomers. De consequenties van niets doen aan de klimaatverandering zijn veel meer negatief dan die van de bestrijding ervan. De belangrijkste uitdaging is het gebied tussen basisbehoeften en het ecologisch plafond. Er is maar één oplossing: ervoor zorgen dat de motor van de planeet schoon kan draaien. Het is vanuit klimaatoogpunt noodzakelijk om de immense voorraad CO₂ uit bossen en andere natuurtypen vast te houden en niet ook nog eens, bovenop onze CO₂-uitstoot door fossiele verbranding, de atmosfeer in te sturen. We moeten onze natuurgebieden beschermen. Al jaren werken natuurbeheerders aan de ontwikkeling van natuurlijke klimaatbuffers.

Natuurreserveaat Het Zwin, in het noorden van onze provincie is een voorbeeld van een duurzame plek met koolstofvastlegging in buitendijkse schorren en slikken. Dit zorgt voor een duurzame bijdrage aan klimaatmitigatie. Goed kijken naar de natuur in plaats van te halen uit de natuur is een waardevolle manier om zaken aan te pakken.

Groen, of het nu gaat over natuurgebieden, bossen, groene bufferstroken of tuinen, is zowel een mitigerende als adaptieve maatregel. Groen is een structurele drager van zowel landschappen en natuur als van blauwgroene netwerken. Klimaatadaptatie is het arsenaal aan bufferende structuren als wapen tegen overstromingen, hitte-eilanden, verdroging, stormen en algemene opwarming. Het groen wordt almaar belangrijker als waterbuffer, schaduwbrenger en verkoeler, om ons aan te passen aan de gevolgen van de klimaatontwrichting. Hier is een belangrijke rol voor de Provincie weggelegd, die deze ook met verve uitvoert.



Klimaat is een bij uitstek transversaal thema: het werkt door in alle beleidsdomeinen. Klimaat mag dan ook geen eiland vormen dat los van andere bevoegdheden in een beleid wordt uitgetekend. De relaties tussen klimaat, natuurlijk milieu en ruimte zijn onderdeel van eenzelfde socio-ecologische dynamiek. Er is een groeiende behoefte aan collectieve strategieën voor de realisatie van overstromingsgebieden, infiltratiezones, ecologische infrastructuur, nieuwe energievoorzieningen, gemoderniseerde nutsvoorzieningen en doordachte voedselstrategieën. Klimaatadaptatie is een gemeenschappelijke zaak.

TUINEN

Een collectief initiatief om bijvoorbeeld bij regen allemaal onze emmers buiten te zetten en het regenwater op te vangen, werkt vooral bewustzijnsversterkend. We staan stil bij het feit dat we in Vlaanderen sterk afhankelijk zijn van hemelwater. Het komt er in dit geval op aan om vervolgens vanuit de overheid te sturen naar herinrichtingsplannen die de waterbuffering of -infiltratie in de grond stimuleren. Dit zowel in het

publiek domein als in de particuliere tuinen.

Tuinen krijgen een groeiende erkenning voor zowel het mitigeren van de klimaatverandering als het opvangen van de effecten ervan. Ons provinciebestuur is als beleidsniveau ideaal geplaatst om regie te brengen in de sensibilisering en afstemming van acties.

Met de Regionale en Stadslandschappen kan het provinciebestuur rechtstreeks bijdragen tot een verhoogde inzet van de tuinen. Die Regionale en Stadslandschappen behouden en versterken natuur, erfgoed en streekidentiteit, klimaat, draagvlak en beleving.

MINDER VERHARDING EN MEER GROEN

Door de klimaatontwrichting komen er fundamentele veranderingen. Het is belangrijk dat de transitie rechtvaardig en ecologisch duurzaam is en dat de veerkracht van buurten, bedrijventerreinen en landbouwgebieden verhoogt.

Klimaatadaptatie is een zaak van iedereen. De ondoordachte



verharding van steden zorgt ervoor dat grondwater niet insijpelt. Er is op veel plaatsen in de stad het gemis van grote bomen die op warme dagen voor schaduw en verkoeling van wel 15°C zorgen. Minder verharding en meer groen zorgen voor meer verkoeling in steden, die tot een graad of 8 warmer kunnen zijn dan hun omgeving.

Hittegolven zorgen voor hittestress overdag en beduidend warmere steden tijdens de nacht.



Meer groenblauwe ankerplaatsen kunnen voor afkoeling en zuurstof zorgen. Groene aanpassingen vangen het overtollige regenwater op en zorgen meteen ook voor een mooie en aangename openbare ruimte. Een groener en trager straatbeeld versterkt de aantrekkingskracht van de stad. Als we van wandelen en kuieren de meest uitnodigende manier van verplaatsen maken, wordt het label van voetgangersvriendelijk West-Vlaanderen succesvol.

Als de feitelijke eigenaars van institutionele tuinen bij instellingen en bedrijven een deel van hun eigendomsrechten afstaan aan potentiële gebruikers, biedt dit kansen om gezamenlijk te werken aan een verhoging van het groenareaal.

Er is het herkenbaar fenomeen van onderhoudsvriendelijke tuinen met een verhard terras en een betegelde voortuin. In een groene tuin is er meer verkoeling en kan het regenwater infiltreren. De gouverneur suggereert een project. **“Ontsteen je tuin”**. Acasus is het West-Vlaams inspiratie- en kenniscentrum over duurzaam wonen, bouwen en renoveren. De West-Vlaamse Milieufederatie suggereert om Acasus uit te breiden met een provinciaal steunpunt tuinen. Zo kan advies worden gegeven voor doordacht watergebruik in de woning én tuin voor bijvoorbeeld de overloop van de regenput.

ONZE POLDERWATERING

De polderwatering in onze provincie kampt door de toenemende droogtes in de zomer met

zoetwatertekorten voor de lokale landbouw, de natuur en de winning van drinkwater. De kunstmatige lage waterpeilen in het voorjaar versterken dit probleem. Het project Oudlandpolder bouwt een gebiedsgericht waterbeheer uit door hydrologische compartimentering van deze polder.

Klimaatbufferend groen en waterberging in natuurlijke bassins zoals poelen vangen bij hoge waterafvoeren water op dat bij droogte ingezet kan worden. Door het herstel van de meandering van de beken en andere waterlopen wordt water minder snel afgevoerd. Klimaatverandering kan voor akkerente leiden tot verzilting, een zakkend grondwaterpeil, te veel of juist te weinig water voor gewassen, verdroging of verbranding van gewassen, nieuwe ziekten en plagen. Voor een actief watervoorraadbeheer is het belangrijk dat de waterbeheerders, met de VMM en de provincie nadrukkelijker de grond- en oppervlaktewater-systemen koppelen. De waterbeheerders moeten vanuit gebieden met wateraanvoer waar nodig en mogelijk extra water aanvoeren, zoals naar het IJzerbekken. De bodem wordt gezien als een

cruciale factor in het klimaatbestendig maken van de landbouw. Het is ook van belang dat onze landbouwers klimaatbestendige gewassen en teeltsystemen kunnen kiezen en toepassen. Het is belangrijk dat er wordt opgetreden bij de illegale grondwaterwinningen.

Laag waterpeil in de onbevaarbare



waterlopen tijdens zomerdroogte geeft verhoogde watertemperaturen, lagere zuurstofconcentraties, hogere concentraties aan polluenten, een verminderde werking van visdoorgangen tot zelfs droogval.

Er is kans op acute ecologische problemen. Daarom worden bij lage waterpeilen captatieverboden ingesteld. Lange zomerdroogte heeft ook effect op het leidingwaterverbruik. Door het droogvallen van regenputten wordt er overgeschakeld. De terugkerende lange

zomerdroogtes eisen een herafweging van dieptedrainages en grondwaterwinningen.

Vroeger was de focus op het waterbeheer in poldergebied volledig op het voorkomen van overstromingen. De waterbehoefte van de polderlandbouwers is afgestemd op het beschikbaar water uit het polderwaterstelsel. Cruciaal is dat nu op een integrale wijze aandacht is voor de voorkoming van overstromings-, droogte- en verziltingsschade.

" Door de klimaatopwarming met langere periodes van droogte, afgewisseld met korte periodes van hevige regenval moeten we het waterbeheer slim organiseren. Lange droogte is nefast voor de akkerbouw. Dan is er periodiek ook grote nood aan beregening van de groentevelden."

WATERWINNING

We zijn voor ons watergebruik zowel afhankelijk van oppervlakte- als van grondwater. Onze grondwatervoorraden zijn klein in vergelijking met andere Europese landen.

Water is een enorme business

geworden. De grootste markt ligt in het schoonmaken van zout en brak water en de omzetting daarvan in drinkwater. Sinds maart is het waterproductiecentrum van FARYS/TMVW in Oostende geopend. Brak water uit het kanaal Brugge-Oostende wordt omgezet naar kwalitatief drinkwater.

Het Sweet-H2(0)project van de Blauwe Cluster onderzocht de haalbaarheid van een concept voor ontzilting van zeewater. Een proefproject wordt opgestart in de haven van Zeebrugge.

INTEGRAAL WATERBEHEER

Het integraal waterbeheer heeft de klimaatuitdagingen van de aanhoudende winterregens en de lange zomerdroogtes. Alles begint bij maatregelen bij de bron: hoe minder kostbaar water wordt verbruikt, hoe beter. Vijf jaar geleden waren 40 000 West-Vlaamse woningen gelegen in overstromingsgevoelig gebied. De watertoets is een waardevol instrument om deze tendens te keren en wateroverlastproblemen te vermijden. Vroeger werd er te weinig rekening gehouden met de impact van het

water. Het uitgangspunt was dat technische oplossingen soelaas zouden bieden.

De fouten uit het verleden komen nu meer tot uiting door de klimaatverandering én door het gewijzigd landgebruik. Er is veel meer verharde oppervlakte en ook minder mogelijkheid tot infiltratie in het buitengebied. Ook zijn er minder weiden. Er is een revival nodig van boerenputten in het landschap. Een waterput die voldoende groot is als watervoorraad. De provincie is hiermee volop aan de slag.

Om wateroverlast tegen te gaan is een berm dwars op de vallei van de beek zeer effectief. Ook hier maakt de provincie werk van. Multifunctionele gecontroleerde overstromingsgebieden zijn het sluitstuk voor de bescherming van een woonkern. Die vermijden wateroverlast en moeten steeds ook een waterspaarfunctie hebben. De provincie wil tevens de garantie van een ecologische meerwaarde door een specifieke natuurtechnische aanleg en inrichting van het overstromingsgebied. Ook is het van belang dat er een recreatieve meerwaarde is.

BLAUWE ECONOMIE

De oceaan vormt vandaag de belangrijkste motor van de wereld-economie. Blauwe economie is het duurzaam gebruik van de natuurlijke bronnen in de oceaan voor economische groei. Blauwe economie steelt op hoofdzakelijk fysieke, natuurlijke processen in harmonie met de ecosystemen van de oceaan. Er zijn voor West-Vlaanderen, met onze Noordzee-positie, grote opportuniteiten voor een snelle doorstart van een lokale economie op basis van de principes van Blauwe Economie.

We moeten erover waken dat dit gebruik op een duurzame wijze plaatsvindt. Daarom is het van belang de groeiperspectieven van de Blauwe Economie te koppelen aan de globale uitdagingen van klimaatverandering, milieu, energie- en voedselvoorziening.

HET BELANG VAN DE OCEAAN

De oceaan slaat enorme hoeveelheden zuurstof en broeikasgassen op en wisselt die uit met de atmosfeer. alsnog absorbeert de oceaan meer dan 25% van de



menselijke CO₂-uitstoot en ruim 90% van de extra warmte door het broeikasgaseffect. een verhoogde opname van CO₂ in de zeeën leidt tot oceanverzuring, met schadelijke effecten voor de mariene ecosystemen.

De hernieuwbare energievormen via offshore windparken en golf- en getijdenenergie dragen bij aan een reductie van de broeikasgasen. De oceaan biedt ook mogelijkheden voor koolstofopvang en -opslag. Doordachte beïnvloeding van de natuurlijke ecosystemen van de oceaan kan mitigerende effecten genereren. Door in de lente voedingsstoffen aan het marien milieu toe te voegen wordt de fytoplankton-productie gestimuleerd. Het minuscule fytoplankton is verantwoordelijk voor ongeveer de helft van de globale zuurstofproductie.

Het veranderend klimaat tastte de gezondheid en het functioneren

van de oceaan reeds aan. De opwarming van het zeewater heeft een negatieve impact op het mariene leven. Ook is er hierdoor de versnelde instroom van smeltwater van grote ijskappen naar zee, met zeespiegelstijging tot gevolg. Het gecombineerd effect van opwarming en verzuring vermindert het vermogen van het fytoplankton om CO₂ vast te leggen.

De koolstofopvangcapaciteit van de productieve kustecosystemen, zoals mangroves of slikken en schorren, is tot 10 keer hoger dan van landecosystemen. De teelt van zeewier onttrekt netto koolstof aan het klimaatstelsel. De geplande zeeboerderij Zeediep op vijf kilometer voor de kust van Nieuwpoort is een lovenswaardig initiatief. De gecombineerde kweek van mosselen, oesters en zeewier in volle zee zal uniek zijn in de wereld. Deze kweek zal een positieve invloed hebben op de waterkwaliteit én de biodiversiteit op en rond de kweekinfrastructuur.

Voor het marien klimaatonderzoek zijn er grootschalige observatie-initiatieven en -infrastructuren nodig. Het VLIZ wordt actief ingezet op langetermijnobservaties van onze zee. Dit is essentieel.

Voor de voorspelde oceanografische veranderingen wordt er wetenschappelijk onderzoek verricht. Die is er zowel vanuit mitigatie-, als adaptatie- of beschermingsoptiek.

WE LIGGEN ONDER VUUR

Hoe we het ook draaien of keren, we leven in een complexe, dynamische en onvoorspelbare wereld. De dingen lopen dikwijls anders dan we wensen en plannen. Complexe problemen, zoals de klimaatontwrichting, hangen samen met andere problemen, zoals de luchtvervuiling.

Complexe problemen ontstaan in een dynamiek tussen betrokkenen en systemen. Ze zijn niet door specialisten alleen op te lossen. Voor de paradigmawisseling naar een groene economie zijn een aantal fundamentele economische, maatschappelijke en institutionele veranderingen noodzakelijk.

We liggen al van alle kanten onder vuur: er zijn dode koraalriffen en grote bosbranden. Bij die bosbranden komt er veel CO₂ vrij, waardoor de temperaturen



verder stijgen, waardoor bossen nog eerder vlam vatten. Een donkere zeespiegel absorbeert meer zonlicht dan een witte poolkap, waardoor de aarde harder opwarmt en het ijs nog sneller smelt. Op een warmere planeet verspreiden muggenziektes zich sneller. Het verlies aan biodiversiteit vergroot het risico op zoönosen, zoals het coronavirus.

OVERGANG NAAR DUURZAME SAMENLEVING

Het verhaal over de opwarming



van de aarde is te afschrikwekkend om écht tot ons door te dringen. De Europese Green Deal biedt een stevig strijdplan om terug te vechten. Het schetst een aantrekkelijk toekomstperspectief in een tijd dat klimaatbeleid maar al te vaak wordt gelijkgesteld met een prekerig pleidooi voor soberheid. Zo'n transformatie kost geld. Veel geld.

De Europese Commissie schat dat er voor hun nog relatief bescheiden plannen jaarlijks zo'n 260 miljard euro moet worden geïnvesteerd.



De overgang naar een duurzame samenleving is een gigantische opgave, die alleen een kans van slagen heeft, als iedereen zijn schouders eronder zet.

Wie de waarschuwingen van klimatologen en biologen serieus neemt, weet: het wordt niet beter. Niet zonder een drastische koerswijziging in elk geval.

Het lukt ons niet om grip te krijgen op de klimaatontwrichting omdat we ons nauwelijks een voorstelling kunnen maken van het existentiële gevaar waarop we afstevenen. Net nu we zijn gaan geloven dat we de natuur volledig konden beheersen worden we geconfronteerd met onze kwetsbaarheid. We moeten af van de illusie dat we deze ecologische crisis kunnen bezweren met persoonlijke gedragsverandering. De klimaatontwrichting vraagt om een collectieve verandering.

WARMTENETTEN

Zonnepanelen en windturbines leveren alleen elektriciteit. Die energie beslaat nu ongeveer 20 % van de totale energievraag van huishoudens, industrie en transport samen. We kunnen onze CO₂-emissies verminderen door

onze verwarming en de productie van warm water te elektrificeren. Het merendeel van onze verwarming en warme water wordt nog steeds opgewekt door fossiele brandstoffen. Door de installaties die aangedreven zijn door fossiele brandstoffen te vervangen door bij voorbeeld warmtepompen, kunnen we onze uitstoot op gebouwniveau tot nul reduceren. Er zijn in onze provincie ook mooie voorbeelden van warmtenetten, zoals IMOG in Harelbeke, de Venning in Kortrijk en een project van Beauvent in Oostende. Een warmtenet is een netwerk van ondergrondse leiding dat warmte van een plaats naar een andere transporteert. Bijvoorbeeld van een bedrijf naar een woonwijk. Warmtenetten zorgen ervoor dat er minder warmte wordt verspild.

ROBUUSTE ELEKTRICITEITSNETTEN

De energietransitie omvat nog een bredere verandering: de transformatie van het hele elektriciteitsnet naar een net dat kan inspelen op de vraag en aanbod van elektriciteit en dat vooral zeer flexibel en robuust is.



Door de elektriciteitsnetten wereldwijd te verbinden, vermindert de grillige levering van zonne- en windenergie. Als het windstil is op de ene plek, waait het mogelijk elders. Zo heb je geen fluctuaties meer tussen dag en nacht en tussen de seizoenen. Vandaag is het elektriciteitsnet van Europa niet aangesloten op de Verenigde Staten en slechts met een kleine kabel met Afrika. Er is nood aan vermaasde elektriciteitsnetten op zee en offshore energiehubbs die verbonden zijn met meerdere landen. Bijna alle ontwikkelingen aan het elektriciteitsnet in Europa zijn gedreven door de energietransitie.

De Noordzee speelt hierin een cruciale rol. De realisatie van de Stevin-hoogspanningslijn was een eerste stap in de uitbouw van het 380kV-net richting onze kust. Die verbinding was nodig om de eerste Belgische productiezone van 9 windparken op zee én Nemolink, de eerst interconnectie met het Verenigd Koninkrijk, te kunnen aansluiten op het Belgisch hoogspanningsnet. Door bijkomende offshore productiezones wordt de productiecapaciteit in het Belgisch deel van de Noordzee straks bijna verdubbeld. Offshore windenergie is een belangrijk onderdeel van de hernieuwbare energieproductie.



Ondertussen stuit het West-Vlaams hoogspanningsnet op haar limieten, zonder zelfs de noodzakelijke verdere uitbouw van windturbines in onze provincie. Met nog geen 100 windturbines blijft er in West-Vlaanderen veel potentieel onbenut, wetende dat onze provincie de hoogste windsnelheden van Vlaanderen heeft.

Het project Ventilus maakt ons elektriciteitsnetwerk toekomstbestendig. Ventilus zorgt ervoor dat de elektriciteit van de nieuwe offshore windparken op onze Noordzee én de elektriciteit van andere hernieuwbare energiebronnen aangesloten kan worden op het Belgisch elektriciteitsnet.

Het belang van Ventilus voor West-Vlaanderen is groot.

HYPOR IN OOSTENDE

Er is een discontinuïteit tussen de groene elektriciteitsproductie en het gebruik ervan. Energieopslag wordt steeds belangrijker. Het gespreid opslaan van energie is een essentiële, ondersteunende technologie voor veel oplossingen. Elektriciteit kunnen we niet onder de vorm van elektriciteit opslaan





voor lange termijn. Wel kan je elektriciteit omzetten in waterstof.

De Haven van Oostende, DEME en PMV werken samen om tegen 2025 een fabriek die groen waterstof produceert operationeel te hebben in het havengebied van Oostende.

WINDTURBINES LANGS DE E40

Met 95 grote windturbines begin 2020 blijft er in onze provincie nog veel windpotentieel onbenut. De E40 van Jabbeke tot aan de Franse grens heeft amper 6 windturbines. Zowat alle windmolenprojectontwikkelaars kijken naar het vrij open en zeer windrijk gebied langs

de E403. De Provincie is voorstander van een geordende inplanting langs deze autosnelweg.

Een recente studie onderzocht wat exact nodig is om windturbines in de omgeving van een luchthaven mogelijk te maken.

Er zijn plannen om op de middellange termijn te investeren in nieuwe surveillance-technieken, die de veiligheidszone verkleinen. Dat creëert meer mogelijkheden voor de inplanting van windturbines in West-Vlaanderen.

MEER DAKEN MET ZONNEPANELEN

In West-Vlaanderen wordt 3,8% van het zonnepotentieel van de daken benut. Vorig jaar werden

er ruim 85000 PV-installaties geplaatst. De Provincie organiseert een groepsaankoop. Zonnepanelen betalen zichzelf terug in 6 tot 9 jaar.

"Er zijn nog veel bruikbare daken en plaatsen voor zonnepanelen, zeker in onze provincie, met een cijfer onder het Vlaams gemiddelde van 4,4%."

Er was in 2017 de ambitie van toenmalig minister Tommelein om tegen 2020 een benutting van 6,5% van het potentieel te behalen. Er is dus nog heel wat werk aan de winkel.

Scholen, zorginstellingen, bedrijven en boerderijen hebben meestal een groot dakoppervlak. Steeds meer groepen mensen slaan de handen in elkaar om samen een zonneproject op poten te zetten. Voor West-Vlaanderen is er een evidentie om alle bedrijfsdaken, stallen, daken van sportcomplexen en openbare gebouwen maximaal in te zetten voor zonnepanelen. Er is de ambitie om te verdubbelen in vijf jaar tijd. Dit moet lukken.

ENERGIE-EFFICIËNTE GEBOUWEN

De voornaamste beleidsdoelstelling uit het Vlaams Klimaat- en



Energieplan 2021 – '30 is een forse verhoging van de energie-efficiëntie in alle sectoren. De 3 grootste verbruikssectoren zijn de industrie, de transport- en de gebouwsector. Voor de energie-efficiëntie van gebouwen zijn er twee fundamentele waakpunten: een optimale energiehuishouding in een goed geïsoleerd gebouw en doorgedreven energiespaarzaamheid door de gebruikers en bewoners.

Eén in het oog springend element is er bij winkeluitbating; specifiek de toegang van de commerciële panden van lokale handelaars en winkelketens. Het kan niet langer dat men - in een betrachting potentiële klanten op een indirecte manier te lokken - de winkeldeuren zomer en winter openlaat. Dit terwijl de airconditioning of verwarming op volle toeren draait. De lokale overheden moeten hierop toezien en optreden.



In West-Vlaanderen zijn er ruim 700 000 woningen. Als je de appartementen (211 568) in mindering brengt, betekent dit de uitvoering van scans voor iets minder dan een half miljoen huizen. 53,1% van de West-Vlaamse gebouwen dateert van voor 1970 en is minstens vijftig jaar oud. Dat is een indicatie dat gevelscans nuttig inzetbaar zijn. De gevelscan is een relatief nieuwe meettechniek die het energieverlies in beeld brengt van muren, buitenschrijnwerk, rolluikkasten, infiltraties, vochtproblemen, ... Via een unieke warmtefoto wordt het energieverlies zichtbaar gemaakt voor de bewoners. De kostprijs ervan bedraagt minder dan 3 euro per gevel.

Er is het grote nut van onze Energiehuizen, Woonloketten en het Provinciaal Steunpunt Duurzaam Wonen. Een geoptimaliseerd begeleidingsaanbod kan zorgen voor een verhoogde aanvraag van energiepremies en het aantal energetische renovatiewerken. Dit afstemmingsproces is lopende.

Om minder energie te verbruiken wordt er sterk ingezet op LED-verlichting. Een ingeschakelde



LED-lamp gebruikt 90% minder energie dan een gloeilamp. De gemeenten zetten in op het verLEDen van de openbare verlichting met een slimme aansturing. Zo wordt alle openbare verlichting in Zuid-West-Vlaanderen in samenwerking met Fluvius tegen 2030 verLED.

Stad Kortrijk koopt niet langer lampen, armaturen en energie, maar de dienst 'licht'. Een innovatieve LED-verlichting wordt ingebouwd in de bestaande armaturen. Zo is er een verhoging van het lichtniveau, een lagere verblinding én een besparing van 60% op de energiefactuur van de stad.

Volgend jaar is er in Brugge het wereldcongres 'Building Simulation' over de laatste ontwikkelingen op vlak van bouwprestatiesimulaties en -applicaties. Dit congres

trekt tweejaarlijks 500 tot 800 wetenschappers en bouwprofessionals van over de hele wereld. De belangrijkste thema's zijn gericht op energetische optimalisatie en comfort in bouwprojecten.

Er is alsnog een trage vooruitgang van diepe renovaties die de hoogste impact op onze CO₂-uitstoot hebben. Een eengezinswoning renoveren vraagt een budget van ongeveer 50 000 euro tot meer dan 100 000 euro. Dit voor een nieuwe gebouwschil, met voldoende isolatie en beglazing en een aangepaste klimatisatie. De terugverdientijd met de bespaarde energiekosten is tussen de 40 en 100 jaar. Dit blijft een harde noot om te kraken. Een aanscherping van de renovatieverplichting is weliswaar noodzakelijk.

Voor de beoogde drastische verhoging van de renovatiegraad is een externe en toegankelijke financiering van de hoge renovatiekosten nodig. Een publiek-privaat rollend fonds kan een interessante tool zijn om de financieringsbehoefte laagdrempelig in te vullen. Een kanttekening is weliswaar dat een rollend fonds veronderstelt dat er geld terugvloeit, evenveel als men gaat uitgeven. Hier is een rol weggelegd voor de Provincie.



DE EVOLUTIE VAN DE ZESPIEGELSTIJGING

Ondertussen zitten we nog steeds dicht bij *business as usual*-emissies. De risico's zijn groot dat we voorbij diverse kantelpunten gaan.

Grootschalige onderdelen van het aardsysteem kunnen volgens wetenschappers in de nabije toekomst een kantelpunt passeren, en daardoor een omslag in het globale klimaat veroorzaken. We weten dat het oceaanwater zeer langzaam opwarmt en ook uitzet. Als al het ijs op aarde zou smelten, dan stijgt de zeespiegel wereldwijd ongeveer 60 meter. Smelt van ijskappen, thermische expansie van oceaanwater, mogelijke veranderingen in oceanstromingen en windpatronen: het heeft allemaal invloed op de zeespiegelontwikkeling en het vereist allemaal gespecialiseerd onderzoek. Eén ding staat ondertussen vast: we hebben de evolutie van de zeespiegelstijging niet zelf in de hand. West-Vlaanderen is voor zijn voortbestaan direct afhankelijk van het succes van het huidige internationale klimaatbeleid. Er zijn geen waterdichte garanties voor het slagen van de omslag naar een koolstofarme mondiale samenleving. Daarom moeten we als kustregio een goed plan hebben.

Als gevolg van heviger stormen en de stijgende zeespiegelstijging zal onze kustbescherming hoe langer hoe meer onder druk komen

te staan. Nu is er nog wat tijd om een goed plan uit te werken, zodat we ook nog tijdig kunnen implementeren. We moeten weliswaar zo kunnen investeren dat we er later geen spijt van krijgen en dat we flexibel kunnen inspelen op de veranderingen die komen. In het verleden namen we beslissingen over grote infrastructurele projecten voor een termijn van honderd of tweehonderd jaar. Als we dat nu doen, moeten we rekening houden met een potentieel grote zeespiegelstijging.

Onze kustzone is zowel aan landzijde als op zee een ruimtelijk drukbezette zone, waar activiteiten en functies van veel belanghebbenden samenkomen.

Het Vlaams Complex Project Kustvisie wil een gedegen lange-termijnaanpak ontwikkelen voor de bescherming van onze Vlaamse Kust. Het doel is de vrijwaring van de kustbescherming op lange termijn, met de 1000-jarige storm als beschermingsniveau. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheid van een zeespiegelstijging van drie meter.

Er is de grote uitdaging dat niet de hoogte van het water, maar de



snelheid van de stijging wel eens de grote *game changer* zou kunnen zijn. Als de zeespiegelstijging langzaam gaat, kunnen we ons aanpassen. We hebben een methode nodig die de robuustheid en adaptiviteit van plannen en ontwerpen evalueert. Het is essentieel een breed scala van opties open te houden en voldoende ruimte te reserveren voor waterberging, zandwinning, dijkversterking en -verhoging.

"Op de dijk van onze badplaatsen staat een lange, quasi onafgebroken lijn van hoge appartementsgebouwen. Op termijn moeten die klimaatbestendig worden gemaakt."



Er is nood aan extra onderzoek om na te gaan of de bestaande gebouwen bestand zijn tegen zwaar stormweer of stormvloed. Ook kan er best al reeds worden nagedacht over waar nutsvoorzieningen best worden voorzien, zodat ze niet worden aangetast door het water. In Vlissingen is er een verordening om de plafondhoogte van de gelijkvloers van gebouwen aan de kustlijn extra hoog te maken, zodat bij een stijging van de zeespiegel de ruimtes op straatniveau eenvoudig kunnen worden verhoogd. De gemeente onderzoekt daarnaast de mogelijkheid om de gelijkvloers

van gebouwen te gebruiken als waterkering.

Bij nieuwe vastgoedontwikkeling langs de zeedijk is het belangrijk dat deze gebouwen bouwtechnisch en juridisch zo zijn gebouwd dat ze weer kunnen worden weggehaald, wanneer dit nodig is voor de kustbescherming.

TOT SLOT

Deze rede over klimaat is een essaymatig schrijfstuk, gebaseerd op veelvuldige literatuur, wetenschappelijke inzichten en richtsnoeren. De belangrijkste inspiratiebron is

het opzet van deze rede: impact en een aanzet tot een ander niveau van bewustzijn, zonder belemmerende overtuigingen en valse vooroordelen.

Een mens kan geen gedachte absorberen of bevatten die groter is dan zijn emoties. Het komt er op neer dat, zolang alle grillige klimaatveranderingen ons in de war brengen, we niet in staat zijn om positieve gedachten te ontwikkelen. Dat is weliswaar een fundamentele stap om te komen tot nieuwsgierigheid en actieve betrokkenheid. Zolang we denken dat iedereen dezelfde kijk op de wereld moet hebben, komen we nooit tot een noodzakelijke, holistische wereldbenadering. Dit houden we best goed voor ogen.

En daarom ook is het belangrijk dat iedereen kan deelnemen aan een betekenisvolle dialoog over onze gemeenschap en leefomgeving. Alles hangt met alles samen en we zijn allemaal een onderdeel. Sommigen voelen zich thuis op de barricaden, anderen wenden hun expertise aan en weer anderen worden politiek actief. Er zijn talloze manieren te bedenken waarop we een kentering kunnen aanjagen.

Je kan ervan overtuigd zijn dat we de opwarming van de aarde alleen kunnen afremmen met een fundamentele transformatie van het hele systeem. Dit is een plausibele aanname. Ondertussen weten we immers al te goed dat we met almaar meer mensen zijn. Ook dat we nog steeds veel energie, water en voedsel verspillen. Onze grondstoffen zijn niet onuitputtelijk. Ook dat weten we. Dit allemaal bovenop de effecten en dreigingen van de klimaatontwrichting. Wie deze feiten negeert of ter discussie stelt, loopt ver achter de feiten aan en verkeert in een diepe ongeïnspireerde winterslaap. Daarom is deze rede een betoog om samen en dringend de klimaatuitdagingen verder aan te gaan.

Carl Decaluwé
Gouverneur van West-Vlaanderen



